

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, ט"ו אלול התשפ"ו

חולין ק"כ – הגדרת רוטב וקיפה, המסה ושתייה של איסורים, ומשקים שיוצאים מאיסור

שאלות:

1. נועם אכל ושתה ביחד שיעור של תמרה ביום הכיפורים, הוא חייב כרת?

הגדרת "רוטב" ו"קיפה" במשנה

○ המשנה אמרה שהרוטב והקיפה מצטפים לבשר להשלים לשיעור ביצה לקבלת טומאה, הגמרא מבררת מהם הרוטב והקיפה:

- רבא פירש שהרוטב הוא שומן מהבשר שצף על המרק, ואביי דחה את ההסבר כי שומן עומד בפני עצמו כאוכל.
- לכן אביי פירש שהרוטב הוא ליחה כלומר נוזל שיוצא מהבשר ואחר כך נקרש. ודווקא כשהוא קרוש הוא מצטרף לבשר לטומאת אוכלים, אבל כשהוא נוזלי – משקה לא מצטרף לאוכל. ומה שציר מצטרף לירק ביום הכיפורים זה רק מפני שביום הכיפורים לעניין עינוי, השיעור תלוי ביישוב הדעת, וגם בציר מתיישבת דעתו.
- לגבי ה"קיפה", רבה פירש חתיכות בשר דק (פירמא) שצוללים לתחתית הקדירה, ואביי דחה את ההסבר כי זה אוכל גמור.
- לכן רב פפא מפרש שקיפה היא תבלינים הנתונים בתבשיל, שלא נאכלים בפני עצמם אבל מצטרפים לבשר להשלמת שיעור כביצה.

2. אורי המיס חלב ושתה אותו, הוא חייב כרת?

שתיית איסורים מומסים (חלב, חמץ ונבלת עוף טהור)

- הברייתא אומרת שאדם שהקפה כלומר הקריש דם על ידי חום, ואכל אותו או שהוא המחמה כלומר המיס וגמע חלב חייב חטאת: והגמרא מבררת מדוע שיהיה חייב על שתיית חלב הרי כתוב גם בחלב וגם בדם לשון אכילה, "כָּל חֵלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ"?
- ריש לקיש תירץ שנאמר בפסוק "וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ", "נפש" מרבה את השתייה, כי המשמעות היא כל דבר שמיישב את דעתו, והנפש נהנית ממנו. והגמרא מביאה דוגמאות נוספות לאותו לימוד מהמילה "נפש":
- המחה חמץ וגמע: חייב כרת, למרות שהאיסור הוא אכילה כי כתוב 'נפש'. אבל במצה מומסת בכל זאת לא יוצאים ידי חובה, מפני שנאמר "לחם עוני" ומשקה לא נחשב לחם.
- המחה נבלת עוף טהור באש וגמע: מטמאת בגדים בבית הבליעה כי הפסוק אומר "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבִלָה...". אבל אם המחה אותה בחמה – טהורה, מפני שבחמה היא מסריחה ונפסלת מאוכל.
- צריך להשמיע את שלושת הפסוקים כי לא ניתן ללמוד חדא מחדא וגם לא חדא מתרת:
- חדא מחדא: לא נלמדים זה מזה – כי לחלב לא הייתה שעת הכושר; חמץ ענוש כרת, וגם לא הותר מכללו כחלב שהותר בחיה; ונבלה מטמאת.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

■ חדא מתרתי:

- נבלה לא נלמדת מחלב וחמץ – שניהם ענושים כרת.
- חמץ לא נלמד מחלב ונבלה – לשניהם לא הייתה שעת הכושר.
- חלב לא נלמד מחמץ ונבלה – שניהם לא הותרו מכללם, ואילו חלב הותר מכללו בחלב חיה להדיוט. ומה שחטאת העוף נמלקה והותרה לכהנים – כהנים משולחן גבוה זוכים, והם לא הותרו להדיוט.

3. אביתר הביא ביכורים לבית המקדש דבש תמרים, זה תקין?

משקים וציר היוצאים מאיסורים

○ הגמרא מקשה למה צריך פסוק מיוחד לאסור ציר ורוטב של שרצים, למה לא לומדים אותם מחלב חמץ ונבלה?

- הפסוק "הטמאים" (בריבוי ה"א) בא ללמד שהציר, הרוטב והקיפה של השרץ מקבלים את שיעורו המיוחד של השרץ – בכעדשה – ולא בכזית. ואילו היינו לומדים מחלב חמץ ונבלה היינו אומרים "דיו לבא מן הדין" והיינו מחייבים רק בכזית. ואי אפשר ללמוד את שאר האיסורים משרצים, מפני שלשרצים יש חומרה מיוחדת שטומאתם וגם איסור אכילתם הוא בשיעור קטן במיוחד של עדשה.

○ הגמרא מבררת מאיפה לומדים שמשקים שיוצאים מאיסורים של טבל, חדש, הקדש, שביעית וכלאיים, אסורים:

- הגמרא מנסה ללמוד מחלב חמץ ונבלה, אבל אומרת שזה לא מתאים להקדש, משום שהם איסורים שנוצרים מעצמם באופן אוטומטי, בעוד שהקדש לא נוצר אוטומטית אלא על ידי אדם.

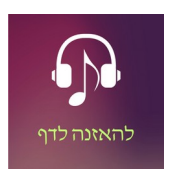
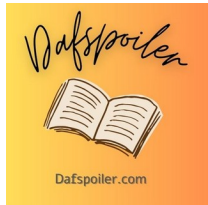
- הגמרא מביאה את הלימוד מאיפה יודעים שמשקים שיוצאים מתרומה וביכורים גם הם כמותם, בביכורים ממילה מיותרת, ותרומה הוקשה לביכורים. ולאחר ניסיונות ללמוד מביכורים ומתרומה שהם איסורים שנוצרים על ידי אדם, לאיסורים של טבל הקדש וכדומה, הגמרא פורקת את הלימוד מכל אחד מהם בנפרד ומשניהם יחד, כי יש להם תכונות ייחודיות שלהם.

- לכן המסקנה היא ללמוד מתרומה או מביכורים בצירוף אחד מן המקורות הקודמים, חלב חמץ ונבלה.

○ הגמרא מבררת במה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע במשקים שיוצאים מפירות של תרומה כמו דבש תמרים ויין תפוחים: רבי אליעזר מחייב בהם קרן וחומש, ורבי יהושע פוטר.

- יסוד המחלוקת הוא, בצורת הלימוד של גזירה שווה ובנין אב:

- רבי אליעזר סובר שלומדים מביכורים בשיטת דון מינה ומינה: לומדים מביכורים שמשקה היוצא מן הפרי מקבל את דין הפרי; וכמו שביכורים שייכים בכל שבעת המינים, מרחיבים גם בתרומה את דין המשקים לשאר המינים, אפילו במקום שתומתם מדרבנן, כי חכמים תיקנו כעין דאורייתא.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רבי יהושע סובר** דון מינה ואוקי באתרה: לומדים מביכורים את עצם הדין שמשקה היוצא דינו כמותו, אבל מעמידים את תרומה במקומה בדיניה שלה – שרק תירוש ויצהר (יין ושמן) נחשבים משקים מהתורה לעניין תרומה.
- **ההשלכות של הלימוד על ביכורים וערלה:** המשנה אומרת שלא מביאים משקים לביכורים אלא שמן ויין, לכן היא לפי דעת **רבי יהושע**, כי ביכורים חוזרים ונלמדים מתרומה שלא מביאים משקה אלא יין ושמן;
וגם המשנה שאומרת שלא לוקים על ערלה של משקים אלא על שמן ויין, גם היא דעת **רבי יהושע**, שלומד בגזירה שווה "פרי-פרי" ערלה מביכורים.